

BORIS SENKER

OPROŠTAJ OD MAJE HRIBAR-OŽEGOVIĆ

(18. svibnja 1937. – 9. siječnja 2023.)

Rođena u Zagrebu prije 85 godina, u osvit Drugoga svjetskog rata, koji će joj zasjeniti djetinjstvo i barem dijelom odrediti ne samo osobni život nego i područje njezina budućeg rada, Maja Hribar-Ožegović bila je i ostala građankom Zagreba i zagrebačkom građankom u najboljem smislu te riječi. Duhovni joj je i intelektualni zavičaj bio onaj Zagreb kojemu su u godinama njezina rođenja i najranijeg djetinjstva pečat davali ljudi poput Miroslava Krleže, Augusta Cesarca, Božidara Adžije, Zvonimira Richtmanna, Oktavijana Miletića, Dubravka Dujšina i Vjekoslava Afrića, a u školskim i studentskim godinama onaj Zagreb koji je iznjedrilo časopis *Krugovi*, likovne grupe EXAT 51 i Gorgona, Muzički biennale Zagreb, Studentsko eksperimentalno kazalište, Teatar &TD... I Maja Hribar-Ožegović dala je zarana svoj doprinos tadašnjim nastojanjima da se ostvari znana krugovaška krilatica: *Neka bude živost!* Nakon što je 1955. maturirala, a 1956. godine završila i srednju glazbenu školu, upisala se na studij netom osnovane komparativne književnosti i, kao tadašnji B-studij, na rusistiku. Diplomirala je 1960., a već prije toga, godine 1959., postala je kulturnom referenticom Studentskoga centra te 1962. sudjelovala u pokretanju Komorne pozornice, iz koje se razvio kulturni Teatar &TD. Ondje je iste godine režirala vlastitu „dramu s magnetofonom u dvije slike“ *Kuda ćemo sad (1945–1962)?* pa postala asistenticom na Odsjeku za komparativnu književnost i predavala na njemu do odlaska u mirovinu 1998., u zvanju izvanredne profesorice. Vodila je na početku seminare iz teatroloških

kolegija – predavanja je držao profesor Ivo Hergešić, utemeljitelj Odsjeka – pa sam i ja pohađao njezine seminare kao student druge i treće godine. Na tim se seminarima, za razliku od većine seminara iz drugih predmeta, nisu samo čitali 'referati' i 'koreferati', nego se na njima razgovaralo o aktualnim događanjima u kazalištu, katkad i vrlo žustro. Ostala mi je u sjećanju jedna podosta žustra polemika između Maje Hribar-Ožegović i nekoliko studenata, a povod je bila Marija Kohn kao „crna“ Ofelija u Radojevićevoj režiji *Hamleta*. (Sudjelovati, nažalost, nisam mogao jer predstava se u tada još Zagrebačkom dramskom kazalištu izvodila prije mogega dolaska na studij, a kako i zašto se došlo na tu temu – ne sjećam se, dakako.) Studenti su u polemici, suprotno očekivanjima, bili branitelji stereotipne, devetnaestostoljetne 'bijeleske' Ofelije, a tadašnja asistentica zagovarala je Radojevićevo i Kohničino nekonvencionalno tumačenje tog lika. Možda se pozvala i na Jana Kotta, ali nama studentima njegovo ime tada još nije bilo poznato.

Kao najmlađa doktorica znanosti u Jugoslaviji, Maja Hribar-Ožegović tu je titulu stekla još 1965., obranivši disertaciju *Kazališna djelatnost u Jugoslaviji za vrijeme NOB-a*, temeljenu na nepotpunoj, a kadikad i posve nepouzdanoj građi. Partizanskim se kazalištem i dalje bavila; 1972. godine priredila je knjigu *Partizanska pozornica*, koja je Studentskom teatru *Lero* bila predloškom za dvije iznimno duhovite predstave, *Partizanska pozornica* i *Partizanska pozornica u dubrovačkom proljeću 1982*. Predstave, njihove transformacije, prilagodbe prostoru, uglavnom nekazališnom, i vremenu izvedbe, žanrovska šarolikost, povezivanje dramskog, glazbenog, plesnog, pa i lutkarskog kazališta, to je bilo ono što je Maju Hribar-Ožegović privuklo fenomenu partizanskoga kazališta barem jednako toliko koliko i njegov ideološki angažman, njegova politička funkcija. Barem toliko, ako ne i više. Izvedba je dosljedno bila u središtu njezinih seminara i predavanja, a praksu i susrete s kazalištem, posvećenost kazalištu, cijnila je više od pristupa kazalištu iz literature i s pomoću literature. Zato su i odlasci na pokuse, što je za nas studente bila dvostruka povlastica, bili iznimno važan dio programa studija teatrologije. Bilo je tu za nas iznimnih iskustava, primjerice svjedočenje raspravi redatelja Georgija Para i naše profesorice nakon glavnog pokusa Supekova *Heretika*, a vodili su je o ograničenjima koja nameće 'pozornica-kutija' i potrebi da kazalište s vremena na vrijeme iskorači iz nje. Bili su suglasni u pogledu cilja, razilazili se (kao što to često biva u dijalozima umjetnika i kritičara, odnosno teoretičara) u viđenju putova do njega. Imali smo, međutim, i neugodnih iskustava. Tako smo jednom prigodom došli na dogovoreni pokus u Hrvatsko narodno kazalište, čekali i čekali pred službenim ulazom, a onda bili prilično osorno otpravljeni. Razlog smo poslije saznali: bio je dan isplate plaća, koje su se još primale u gotovini, 'na ruke', pa svaki čas netko tko je trebao biti na pozornici nije bio na njoj nego u financijskoj službi. Redatelj je eksplodirao, a mi postali kolateralnim žrtvama njegova posve razumljivoga gnjeva. Kadikad je, umjesto da nas odvede s Fakulteta na pokus ili na predstavu u kazalište, na seminar pozivala kazališne i druge izvedbene umjetnike, primjerice Milka Kelemena, osnivača Muzičkoga biennala Zagreb.

Iznimna je, upravo zbog usmjerenosti na izvedbu, Maja Hribar-Ožegović bila i po tom što je kao diplomske radove priznavala i, primjerice, redateljske ili dramaturške izvannastavne projekte svojih studentica i studenata. U ono doba, to se smatralo ekscentričnim.

Uz nastavu, bavila se kazališnim i kulturnim temama na druge načine. Objavljivala je kazališne i televizijske kritike, sudjelovala na znanstvenim skupovima, pisala eseje, između ostalog, o Krležinim zagrebačkim adresama i korespondenciji Milke Trnine, istraživala kazališni rad Marije Jurić Zagorke, napose njezine jednočinke, priređivala knjige dramskih tekstova, prevodila Mihaila Čehova i Efrosa, Dürrenmatta i Frischa, Ionesca i Becketta, a nezaobilazan je njezin *Kazališni glosarij* iz 1984., s oko 1400 hrvatskih teatroloških pojmova i njihovih istoznačnica na engleskom, francuskom, talijanskom i ruskom jeziku. Taj je *Glosarij* bio jedan od temelja za abecedarij *Kazališnog leksikona* koji priprema Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Maji Hribar-Ožegović, napokon, dugujem i svoje „vatreno krštenje“ kao predavač. Pred kraj četvrte godine studija, kad više nisam slušao kolegije iz teatrologije, pozvala me da gostujem na njezinu seminaru za studente druge godine svojim, prije napisanim, seminarskim radom o poetskom kazalištu T. S. Eliota. Prihvatio sam, naravno, i s velikom tremom govorio o Eliotovim dramama pred mlađim i nepoznatim licima te prvi put iskusio kako je to biti s druge strane katedre, stajati sam pred skupom. Godinama smo potom surađivali na Fakultetu, u Društvu kazališnih kritičara i teatrologa, susretali se na predstavama, izložbama i predstavljanjima knjiga, a posljednje razgovore vodili smo, nažalost samo telefonom, o mogućnosti da Odsjek za povijest hrvatskog kazališta preuzme dio časopisa i teatrološke građe kojima je bio prepunjen njezin radni i životni prostor. Zadesili su nas, međutim, pandemija pa potres, sve se usporilo, počelo odgađati, kao da je i vrijeme usporilo hod, ali ono nas, kad se najmanje nadamo, okrutno podsjeti da (bez obzira na sve promjene u nama i oko nas, na naše dojmove i varljiv osjećaj promjene njegove brzine) protječe jednakim tempom i jednako neumoljivo kao što je i protjecalo te da nas njegov tijek zahvaća, nosi i odnosi. Ostaje nam tek održavati živima lijepe uspomene i reći: Poštovana profesorice Hribar-Ožegović, draga Majo, hvala Vam na znanju i iskustvu koje ste u tom zajedničkom nam vremenu prenosili na nas i na poticajima koje ste nam dali. Hvala.